

TARİHİ ‘SİHHAT ECZANESİ’ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ’NDE

Neşe Kırimer*

Sihhat Eczanesi 85 yıl boyunca Eskişehir halkının sağlık konusunda başvurduğu ilk eczanelerden biri olmasının yanı sıra; açıldığı günkü dolaplarının, laboratuvar araç ve gereçlerinin de özenle muhafaza edildiği bir örnektir. Öncelikle eczacılık eğitimi almakta olan öğrenciler olmak üzere, eczacılık tarihi araştırmacılarının ve halkın izleme ve incelemeleri için, aslına uygun şekilde yerleştirilerek Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi’nin giriş katında ziyarete açılmıştır.

1925 yılında Eskişehir Köprübaşı Caddesi üzerinde Fransızlar tarafından bir otel inşaatı yapılırken, binanın zemin katına da dükkânlar inşa edilmiştir. Bu dükkânlardan biri eczane açılmak üzere planlanmıştır. Ahşap eczane dolapları Bulgar bir marangoz tarafından ve ıhlamur ağacından yapılmıştır. Eczane, ‘Merkez Eczanesi’ adıyla Eczacı Yusuf Kenan Bey tarafından işletilmeye başlanmıştır.

19 Ocak 1932’de Sihhat ve İçtimai Muavemet Vekâleti’nin yeni düzenlediği Eczane Ruhsatlarına göre Eskişehir’de sadece aşağıda isimleri verilen 4 eczane bulunmaktaydı:

- Şifa Eczanesi   Ecz. Şemsettin Zühdi (Tarlan)
- Ömer Lütfi Eczanesi   Ecz. Ömer Lütfi
- Merkez Eczanesi   Ecz. Yusuf Kenan
- Sihhat Eczanesi   Ecz. Sadrettin Neşet (Şaylan)

Daha sonraki yıllarda Eczacı Yusuf Kenan İstanbul’a yerleşmeye karar verince, Eczacı Sadreddin Şaylan Odunpazarı semtindeki Sihhat Eczanesi’ni bu adrese taşımış, 1936 yılında liseyi okumak üzere Eskişehir’e gelen Ali Rıza Usluer’in velisi olmuştur.

Eczacı Ali Rıza Usluer, 1925 (Hicri 1341) Eskişehir’in ilçesi Sivrihisar’da doğmuştur. İki yaşında babasını kaybetmiş, ilkokul eğitimini Sivrihisar’da tamamlamıştır. O tarihlerde ilçelerde ortaokul ve lise olmadığı için 1936 yılında tahsiline devam edebilmek için Eskişehir’e gelmiştir. O zamanlar kazadan gelen, şehirde ailesi ve evi olmayan lise talebeleri, bir veli göstermek zorundaydı. Bu nedenle, Sihhat Eczanesi sahibi Eczacı Sadreddin Şaylan,

---

* Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi 26470 Eskişehir. E-posta: nkirimer@anadolu.edu.tr.

kendisine veli olmuştur. Usluer, lise öğrenimini 1943 yılında bugünkü adıyla Atatürk Lisesi olan Eskişehir Lisesi'nde tamamlamıştır. Önce velisi olan ve sonra eczanesinde görev aldığı Eczacı Sadrettin Şaylan, Ali Rıza Bey'i eczacı olması ve Sıhhat Eczanesi'ni devralması için teşvik etmiştir. Ali Rıza Usluer, sınavla 50 öğrenci alan İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Eczacılık Okulu'nu 13. sıradan kazanmış ve 1951 yılında bu okuldan mezun olmuştur.

Eczacı Ali Rıza Usluer'in (1925-2009) çalışma masası ve fotoğrafı (N.Kırimer Arşivi).

Ali Rıza Bey öğrenimine devam ederken Eczacı Sadrettin Şaylan, İstanbul'a yerleşmeye karar verince de bir süre Sıhhat Eczanesi'ni Eczacı H. Tahsin Yurdesin ve Eczacı Ayşe Usluer işletmiştir. 1951 yılında Eczacılık Fakültesi'nden mezun olan Eczacı Ali Rıza Usluer, eczaneyi devralmıştır. Askerliğini 1951-1953 yılları arasında yedek subay olarak Ankara GATA'da yapmıştır. GATA, o zamanlar Türkiye'deki bütün askeri birliklere ilaç sevk eden bir kurumdur. Usluer, 1957 yılında Eskişehir Halk Eczanesi sahibi Eczacı Kamil Sinanoğlu (Mezuniyeti 1917) ile birlikte Eskişehir Ecza A.Ş.'yi kurmuştur.

Sihat Eczanesi, Eczacılık Fakültesi'ne taşınmadan önceki yerinde (Köprübaşı Cad. 6/G) Eczacı Ali Rıza Usluer (ortada) ve çalışanları (N.Kırimer Arşivi).

Usluer, 1964 yılında İstanbul'da açılan bir kursa katılarak “Gözlükçülük Ruhsatı” almış ve gözlük reçetelerini yapabilmek için tüm gerekli malzemeleri temin etmiştir. Ancak o dönem Eskişehir’de tek bir gözlükçü vardır, onun ekmek parasına mani olmamak için gözlükçülüğe hiç başlayamadığından anılarında söz etmektedir. Yine anılarında sarf ettiği şu sözlerle mesleğin nereden nereye geldiğini özetlemektedir;

“Şu kapıya hasta geldiği zaman, ayakkabısını çıkararak, şapkasını çıkarıp kolunun altına alan ve içeriye saygıyla giren hastaları biliyorum. Ama şimdi eczaneye aniden girip “Bu kaç para, diğer eczacı bu fiyatı söyledi!” diyenler de var.”

Ali Rıza Usluer, Dokuzuncu Bölge Eskişehir - Bilecik - Kütahya Eczacı Odası'nın kurucu üyelerinden olup, 1968-1970 yılları arasında yönetim kurulu başkanlığı yapmış ve yıllarca oda kurullarında görev almıştır. Ticaret Odası'na bağlı olduklarından, eczacıların 14 Mart Tıp Bayramı kutlamalarını doktorlarla birlikte yaptıklarını anılarında belirtmektedir. 14 Mayıs Eczacılık Günü'nün kutlanması için çaba sarf etmiş, bu kutlamaların balolarla pekiştirilmesinde öncülük etmiştir.

Bu makalenin yazarı, 2008 yılında Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dekanlığı görevini sürdürürken ve Fakülte, eğitim-öğretim hayatının 40. yılını yaşarken, mesleğin serbest eczacılık alanında nereden nereye geldiğini

genç kuşaklara anlatabilmek amacıyla bir tarihi eczaneyi sürekli sergilemeyi amaçlamıştı. Eskişehir'in Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarına ait bir eczanesi olan Sıhhat Eczanesi'nin bu amaca en uygun örnek olduğunu düşünmüştü.

2008 yılının sonbaharında Eczacı Ali Rıza Usluer'e eczanesinde bir dekor değişikliği düşünürse dolaplarını üniversiteye bağışlayıp bağışlayamayacağını sormuş, kendisi hayatta iken değil; ama bu dünyadan göçüp gittikten sonra bunun mümkün olabileceğini cevabını almıştı. Maalesef bu konuşmadan 6 ay sonra (15 Mart 2009) Eczacı Ali Rıza Usluer vefat etti.

Sıhhat Eczanesi, Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nde (N.Kırımer Arşivi).

Değerli varislerinin Sayın Usluer'in sözünü bir vasiyet olarak kabul etmeleri üzerine; eczane 85 yıldan beri bulunduğu adresinden fakülteye taşındı. Taşınma sürecinde Eczacı Ali Rıza Usluer'in aslında iyi bir koleksiyoncu olduğu ortaya çıktı. Eczanenin 85 yıllık geçmişine ait birçok ilaç ve tüm laboratuvar araç ve gerecini özenle muhafaza etmişti. 16 Şubat 2010 Salı günü Eczacılık Fakültesi'nde başta Usluer ailesi olmak üzere büyük bir katılımıla Tarihi Sıhhat Eczanesi'nin açılış töreni gerçekleştirildi. Böylece 1925 yılından 15 Mart 2009 tarihine kadar 'Köprübaşı Caddesi 6/G, Eskişehir' adresinde hizmet vermiş olan Sıhhat Eczanesi, Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nde sergilenmeye başladı.

Cumhuriyet'in ilk yıllarına ait eczane dolapları, eczane düzeni, laboratuvar araç ve gereçlerine ilave olarak, farmakopeler, reçete kayıt defterleri ve bugün

üretilmeyen pek çok eski ilaca ait şişe ve kutularıyla bu eczane, eczacılık tarihi araştırmalarına ışık tutacak bir mekan olarak Anadolu Üniversitesi'nin koruması altına alınmış oldu.

Yazar, eczanenin aslına en uygun şekilde üniversiteye kazandırılmasında Usluer ailesi'ne, Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü'ne ve Rektörlük atölyeleri çalışanları başta olmak üzere emeği geçen herkese teşekkürlerini sunar.

The historical 'Sıhhat' Pharmacy at the Anadolu University Faculty of Pharmacy, Eskişehir

Sıhhat Eczanesi (Health Pharmacy) served from 1925 to 2009 in Eskişehir, Turkey, as a community pharmacy shop. Its owner for the last 58 years, Pharm. Ali Rıza Usluer (1925-2009), kindly donated the pharmacy shop with all its utilities to the Faculty of Pharmacy of Anadolu University. The pharmacy shop was restored and is presently exhibited on the Faculty premises. Sıhhat Pharmacy is a fine example of conservation among the early Turkish drugstores. It opened as a pharmacy museum on February 16th, 2010.

Key words: Sıhhat Pharmacy, Ali Rıza Usluer, History of pharmacy.

Tarihi 'Sıhhat Eczanesi' Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nde

Sıhhat Eczanesi, 1925-2009 yılları arasında Eskişehir'de hizmet vermiş bir eczanedir. Son 58 yılda eczanenin sahibi olan Ecz. Ali Rıza Usluer (1925-2009), sağlığında eczaneyi tüm donanımıyla birlikte Anadolu Üniversitesine bağışlamıştır. Eczacılık Fakültesi binasına bire bir gerçeğine uygun olarak yerleştirilen eczane, Cumhuriyet döneminin iyi korunmuş ilk eczane örneklerinden biri olarak 16 Şubat 2010 tarihinde bir müze şeklinde öğrencilerin ve misafirlerin ziyaretine açılmıştır.

Anahtar sözcükler: Sıhhat Eczanesi, Ali Rıza Usluer, Eczacılık tarihi.